

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 15. decembra 2022 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Štátna pomoc – Podpora energie z obnoviteľných zdrojov – Usmernenie o štátnej pomoci v oblasti ochrany životného prostredia a energetiky na roky 2014 – 2020 – Stimulačný účinok pomoci, o ktorú sa žiada po začatí prác na dotknutom projekte – Článok 108 ods. 3 ZFEÚ – Oznamovacia povinnosť – Následky porušenia oznamovacej povinnosti“

Vo veci C-470/20,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Riigikohus (Najvyšší súd, Estónsko) z 28. septembra 2020 a doručený Súdnemu dvoru 29. septembra 2020, ktorý súvisí s konaním:

AS Veejaam,

OÜ Espo

proti

AS Elering,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory A. Arabadžiev (spravodajca), podpredseda Súdneho dvora L. Bay Larsen, vykonávajúci funkciu sudcu prvej komory, sudcovia P. G. Xuereb, A. Kumin a I. Ziemele,

generálny advokát: A. Rantos,

tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 16. marca 2022,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- OÜ Espo, v zastúpení: H. Jürimäe a T. Laasik, vandeadvokaadid,
- AS Elering, v zastúpení: K. Laidvee a A. Sigal, vandeadvokaadid,
- estónska vláda, v zastúpení: N. Grünberg a M. Kriisa, splnomocnené zástupkyne,

* Jazyk konania: estónčina.

– Európska komisia, v zastúpení: A. Bouchagiar a G. Braga da Cruz ako aj E. Randvere, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta 2. júna 2022,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 108 ods. 3 ZFEÚ, článku 1 písm. c) nariadenia Rady (EÚ) 2015/1589 z 13. júla 2015 stanovujúce podrobné pravidlá na uplatňovanie článku 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Ú. v. EÚ L 248, 2015, s. 9), ako aj bodu 50 Usmernenia o štátnej pomoci v oblasti ochrany životného prostredia a energetiky na roky 2014 – 2020 (Ú. v. EÚ C 200, 2014, s. 1, ďalej len „usmernenie z roku 2014“).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci dvoch sporov, z ktorých prvý je spor medzi spoločnosťou AS Veejaam a AS Elering, estónskym orgánom povereným poskytovaním pomoci v oblasti obnoviteľnej energie, a druhý spor medzi spoločnosťou OÜ Espo a orgánom Elering, ktoré sa týkajú získania tejto pomoci uvedenými spoločnosťami.

Právny rámec

Právo Únie

Nariadenie 2015/1589

- 3 Podľa článku 1 písm. b) a c) nariadenia 2015/1589:

„Na účely tohto nariadenia majú nasledujúce pojmy tento význam:

...

b) „existujúca pomoc“ je:

- i) bez toho, aby boli dotknuté články 144 a 172 [Aktu o podmienkach pristúpenia Rakúskej republiky, Fínskej republiky a Švédskeho kráľovstva a úpravách Zmlúv, na základe ktorých je založená Európska únia (Ú. v. ES C 241, 1994, s. 9, a Ú. v. ES L 1, 1995, s. 1.)], bod 3 a dodatok k prílohe IV k [Aktu o podmienkach pristúpenia Českej republiky, Estónskej republiky, Cyperskej republiky, Lotyšskej republiky, Litovskej republiky, Maďarskej republiky, Maltskej republiky, Poľskej republiky, Slovinskej republiky a Slovenskej republiky k Európskej únii a úprav zmlúv, na ktorých je založená Európska únia (Ú. v. EÚ L 236, 2003, s. 33)], bod 2 a bod 3 písm. b) a dodatok k prílohe V k [Aktu o podmienkach pristúpenia Bulharskej republiky a Rumunska a o úpravách zmlúv, na ktorých je založená Európska únia (Ú. v. EÚ L 157, 2005, s. 203)], a bod 2 a bod 3 písm. b) a dodatok k prílohe IV k [Aktu o podmienkach pristúpenia Chorvátskej republiky a o úpravách Zmluvy o Európskej únii, Zmluvy o fungovaní Európskej únie a Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Ú. v. EÚ L 112, 2012, s. 21.)], každá pomoc, ktorá existovala pred nadobudnutím platnosti [Zmluvy o FEÚ]

v príslušných členských štátoch, to znamená schémy pomoci a individuálna pomoc, ktoré boli zavedené pred nadobudnutím platnosti [Zmluvy o FEÚ] a sú uplatniteľné aj po nadobudnutí platnosti ZFEÚ v príslušných členských štátoch;

- ii) autorizovanú pomoc, to znamená schémy pomoci a individuálnu pomoc, ktoré boli schválené [Európskou] komisiou alebo Radou [Európskej únie];
- iii) pomoc, ktorá sa považuje za schválenú podľa článku 4 ods. 6 nariadenia (ES) č. 659/1999 [z 22. marca 1999 ustanovujúceho podrobné pravidlá na uplatňovanie článku 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Ú. v. ES L 83, 1999, s. 1; Mim. vyd. 08/001, s. 339)] alebo článku 4 ods. 6 tohto nariadenia alebo pred nariadením [č. 659/1999], avšak v súlade s týmto postupom;

...

- c) ‚nová pomoc‘ je každá pomoc, to znamená schémy pomoci a individuálnu pomoc, ktorá nie je existujúcou pomocou vrátane úprav existujúcej pomoci;

...“

Usmernenie z roku 2014

- 4 Body 49 až 52 usmernenia z roku 2014 stanovujú:

„49. Pomoc v oblasti životného prostredia a energetiky sa môže považovať za zlučiteľnú s vnútorným trhom len vtedy, ak má stimulačný účinok. Stimulačný účinok nastane, keď pomoc podnieti príjemcu, aby zmenil svoje správanie tak, aby sa zvýšila úroveň ochrany životného prostredia alebo aby sa zlepšilo fungovanie trhu s bezpečnou, cenovo prijateľnou a udržateľnou energiou, čo je zmena správania, ku ktorej by sa neodhodlal bez uvedenej pomoci. Pomoc nesmie slúžiť ako dotácia na náklady na činnosť, ktoré by podniku vznikli v každom prípade, a nesmie slúžiť na kompenzáciu bežného obchodného rizika spojeného s hospodárskou činnosťou.

50. Komisia sa domnieva, že pomoc nemá stimulačný účinok na príjemcu vo všetkých prípadoch, v ktorých sa projekt začal realizovať ešte predtým, než príjemca podal žiadosť o pomoc vnútroštátnym orgánom. V takých prípadoch, keď príjemca začne realizovať projekt pred podaním žiadosti o pomoc, žiadna pomoc poskytnutá na daný projekt sa nebude považovať za pomoc zlučiteľnú s vnútorným trhom.

51. Členské štáty musia zaviesť a používať formulár žiadosti o pomoc. Formulár žiadosti o pomoc obsahuje prinajmenšom meno/názov žiadateľa a veľkosť podniku, opis projektu vrátane jeho umiestnenia, dátum začatia a ukončenia realizácie, výšku pomoci potrebnú na jeho realizáciu a oprávnené náklady. Vo formulári žiadosti musí príjemca opísať situáciu, ktorá by nastala bez poskytnutej pomoci, t. j. situáciu, ktorá sa označuje ako kontrafaktuálny scenár, alternatívny scenár alebo projekt. ...

52. Pri doručení formulára žiadosti musí orgán poskytujúci pomoc vykonať kontrolu vierohodnosti kontrafaktuálneho scenára a overiť, či má pomoc požadovaný stimulačný účinok. Kontrafaktuálny scenár je vierohodný, ak je skutočný a ak sa týka faktorov rozhodovania prevládajúcich v čase rozhodovania príjemcu v súvislosti s investíciou. ...“

Rozhodnutia z rokov 2014 a 2017

- 5 Rozhodnutím z 28. októbra 2014 o schéme pomoci v prospech elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov a účinnej kogenerácie (štátna pomoc SA.36023) (Ú. v. EÚ C 44, 2015, s. 2, ďalej len „rozhodnutie z roku 2014“) Komisia konštatovala, že hoci estónska schéma pomoci porušuje povinnosť stanovenú v článku 108 ods. 3 ZFEÚ, spĺňa podmienky stanovené v Rámcových pravidlách Spoločenstva pre štátnu pomoc na ochranu životného prostredia [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES C 37, 2001, s. 3), v Usmerneniach Spoločenstva o štátnej pomoci na ochranu životného prostredia (Ú. v. EÚ C 82, 2008, s. 1), ako aj v usmernení z roku 2014, takže uvedená schéma je zlučiteľná s článkom 107 ods. 3 písm. c) ZFEÚ.
- 6 Rozhodnutím zo 6. decembra 2017 o zmenách estónskej schémy v prospech elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov a účinnej kogenerácie (štátna pomoc SA.47354) (Ú. v. EÚ C 121, 2018, s. 7, ďalej len „rozhodnutie z roku 2017“) Komisia síce konštatovala, že Estónska republika vykonala zmeny v schéme pomoci, ktorá bola predmetom rozhodnutia z roku 2014 v rozpore s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ, ale rozhodla, že schéma pomoci, ktorá bola výsledkom týchto zmien, je zlučiteľná s vnútorným trhom v zmysle článku 107 ods. 3 ZFEÚ.

Estónske právo

- 7 Ustanovenia § 59, §59¹ a § 108 elektrituruseadus (zákon o trhu s elektrickou energiou) (RT I 2015, 43, ďalej len „ELTS“) stanovujú:

„§ 59. Pomoc

1. Výrobca má právo získať pomoc od prevádzkovateľa prenosovej sústavy:

- (1) na výrobu elektrickej energie z obnoviteľného zdroja s použitím výrobného zariadenia, ktorého čistý výkon nepresahuje 100 [megawattov (MW)],
- (2) na výrobu elektrickej energie od 1. júla 2010, ak na tento účel používal biomasu v kogenerácii, okrem prípadov, keď bola elektrická energia vyrobená z biomasy v procese kondenzácie, v takom prípade sa pomoc neposkytuje. Vláda Estónskej republiky na návrh príslušného ministra stanoví nariadením podrobné pravidlá týkajúce sa kogenerácie. Príslušný minister zašle vláde Estónskej republiky svoj návrh, pokiaľ ide o podrobné pravidlá týkajúce sa kogenerácie, vypracovaný na základe návrhu estónskeho orgánu pre hospodársku súťaž,

...

- (4) na výrobu elektrickej energie, ak na tento účel v rámci účinného kogeneračného procesu použil výrobné zariadenie, ktorého elektrický výkon nepresahuje 10 MW,

...

§ 59¹. Podmienky pomoci

1. Získanie pomoci uvedenej v § 59 tohto zákona podlieha týmto podmienkam:

- (1) elektrickú energiu vyrába výrobné zariadenie, ktoré spĺňa požiadavky tohto zákona a sieťového kódexu,

(2) výrobca plní povinnosti stanovené v kapitole 4 a v § 58 tohto zákona.

2. Výrobca nemá nárok na pomoc:

(1) za podmienok uvedených v § 59 ods. 1 bode [5] tohto zákona, ak je cena emisných kvót skleníkových plynov nižšia ako [desať] eur za tonu [oxidu uhličitého (CO₂)],

(2) podľa § 59 ods. 2 bodu [1] tohto zákona v prípade elektrickej energie vyrobenej výrobným zariadením, ktorého poskytovaný výkon umožňuje výrobcovi mať prospech z pomoci na základe § 59 ods. 2 bodov [4, 5 alebo 6],

(3) ak štát vyplatil výrobcovi veternej energie investičnú pomoc na to isté výrobné zariadenie,

(4) ak výrobca nemá potrebné environmentálne povolenia na výrobu elektrickej energie alebo nedodríava podmienky spojené s týmito povoleniami,

(5) v prípade elektrickej energie vyrobenej na účely zabezpečenia prevádzky samotnej elektrárne.

3. Žiadosť uvedená v § 59 ods. 2 tohto zákona musí obsahovať údaje o výrobných zariadeniach, údaje stanovené právnymi predpismi na získanie pomoci a v prípade, keď nie je možné jednoznačne určiť pôvod a množstvo elektrickej energie, informácie požadované prevádzkovateľom prenosovej sústavy na účely zistenia pôvodu elektrickej energie.

...

§ 108. Obdobie oprávnenosti pomoci

1. Pomoc uvedenú v § 59 ods. 1 bodoch [1 až 4] tohto zákona možno vyplatiť v lehote 12 rokov od začatia výroby a pomoc uvedenú v bode [5] možno vyplatiť v lehote 20 rokov. Pomoc uvedená v § 59 na elektrickú energiu vyrobenú z obnoviteľných zdrojov energie prostredníctvom výrobných zariadení uvedených do prevádzky pred 1. januárom 2002 možno vyplatiť do 31. decembra 2012.

...

3. Vyššie uvedený deň zodpovedajúci začatiu výroby je deň, keď príslušné výrobné zariadenie po prvý raz dodá elektrickú energiu do sústavy, alebo prostredníctvom priameho vedenia.

...“

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

- 8 V rokoch 2001 až 2015 Veejaam vyrábala elektrickú energiu vo vodnej elektrárni Joaveski (Estónsko), pričom využívala dve výrobné zariadenia s výkonom 100 kilowatt (kW) a 200 kW. V rokoch 2001 až 2012 bola spoločnosti Veejaam poskytnutá pomoc na energiu z obnoviteľných zdrojov stanovená estónskou schémou pomoci, o ktorú ide vo veci samej. V roku 2015 táto spoločnosť vymenila uvedené výrobné zariadenia za nový turbínový generátor s výkonom 200 kW, inštalovaný na starej priehrade elektrárne takým spôsobom, že na už existujúcich zariadeniach sa zachoval len jeden merací bod. Dňa 21. januára 2016 Veejaam zaslala údaje

z nového zariadenia orgánu Elering na účely získania pomoci na energiu z obnoviteľných zdrojov. Táto žiadosť bola zamietnutá z dôvodu, že predmetnú pomoc možno vyplatiť jednak len v súvislosti s elektrickou energiou vyrobenou úplne novým výrobným zariadením, a jednak len s cieľom podporiť vstup nových podnikateľov na trh, a nie na účely trvalej podpory výrobcov elektrickej energie.

- 9 V rokoch 2004 až 2009 Espo vyrábala elektrickú energiu vo vodnej elektrárni Pikru (Estónsko) prostredníctvom turbíny s výkonom 15 kW. Od roku 2009 bola uvedená do prevádzky nová turbína s výkonom 45 kW. Spoločnosti Espo bola poskytnutá pomoc na energiu z obnoviteľných zdrojov v období rokov 2004 až 2015. Žiadosť o pomoc, ktorú Espo predložila orgánu Elering v roku 2016, týkajúca sa elektrickej energie vyrobenej novou turbínou, bola v podstate zamietnutá z rovnakých dôvodov, aké uviedol tento orgán v súvislosti so žiadosťou spoločnosti Veejaam.
- 10 Veejaam a Espo podali proti rozhodnutiam orgánu Elering, ktorými im bolo zamietnuté poskytnutie pomoci na energiu z obnoviteľných zdrojov, žaloby na Tallinna Halduskohus (Správny súd Tallin, Estónsko). V nadväznosti na rozhodnutia z 10. októbra 2017 a 27. októbra 2017, ktorými tento súd zamietol uvedené žaloby, podali tieto spoločnosti proti týmto rozhodnutiam odvolania na Tallinna Ringkonnakohus (Odvolací súd Tallin, Estónsko). Po zamietnutí uvedených odvolaní podali Veejaam a Espo kasačný opravný prostriedok na Riigikohus (Najvyšší súd, Estónsko), vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 11 Tento súd zastáva názor, že vyriešenie sporov vo veciach samých závisí od otázky, či je na účely poskytnutia pomoci na energiu z obnoviteľných zdrojov potrebné zohľadniť ako „deň začatia výroby“ v zmysle § 108 ods. 3 ELTS iba deň počiatočného uvedenia dotknutej elektrárne do prevádzky, alebo či jednoduché nahradenie „výrobného zariadenia“ iným existujúcim zariadením umožňuje domnievať sa, že nanovo došlo k „začatiu výroby“.
- 12 Vnútroštátny súd tiež zastáva názor, že na účely rozhodnutia sporov vo veciach samých treba zohľadniť právnu úpravu Únie v oblasti štátnej pomoci.
- 13 V tejto súvislosti Riigikohus (Najvyšší súd) po prvé uvádza, že § 59 a 59¹ ELTS sú založené na zásade, podľa ktorej musí byť žiadosť o pomoc podaná po inštalácii výrobného zariadenia, na ktoré sa vzťahuje pomoc, a že prevádzkovatelia majú právo na to, aby sa im priznala pomoc, len čo spĺňajú podmienky stanovené estónskou právnou úpravou, pričom vnútroštátne orgány nemajú v tejto súvislosti žiadnu mieru voľnej úvahy. Vnútroštátny súd uvádza, že Komisia, ktorá rozhodnutím z roku 2014 a rozhodnutím z roku 2017 schválila rôzne estónske schémy pomoci pre obnoviteľné zdroje energií realizované od roku 2003, považovala takúto právnu úpravu za zlučiteľnú s vnútorným trhom.
- 14 Vnútroštátny súd však uvádza, že podľa bodu 50 usmernenia z roku 2014 nemá pomoc stimulačný účinok – pričom tento účinok je jednou z podmienok na prijatie záveru, že pomoc je zlučiteľná s vnútorným trhom – vo všetkých prípadoch, v ktorých sa projekt začal realizovať ešte predtým, než príjemca podal žiadosť o pomoc vnútroštátnym orgánom. Vzniká tak otázka možného napätia medzi rozhodnutím z roku 2014 a rozhodnutím z roku 2017 na jednej strane a usmernením z roku 2014 na druhej strane, pokiaľ ide o posúdenie stimulačného účinku pomoci na energiu z obnoviteľných zdrojov, ktorú stanovuje estónska schéma pomoci. V týchto rozhodnutiach totiž Komisia fakticky pripustila možnosť podať žiadosť o pomoc aj po inštalácii predmetných nových výrobných zariadení.

- 15 Okrem toho uvedený súd pripomína, že v priebehu konania vo veci samej požiadal Komisiu o stanovisko podľa článku 29 ods. 1 nariadenia 2015/1589, ktoré táto inštitúcia vydala v roku 2020, a to najmä pokiaľ ide o otázku, či možno pomoc, o ktorú bola žiadosť podaná v roku 2016, považovať za pomoc, ktorá má stimulačný účinok, aj v prípade, že výrobné zariadenie, ktorého sa týka žiadosť o pomoc, bolo nainštalované a uvedené do prevádzky pred podaním žiadosti o pomoc. V tomto stanovisku však Komisia potvrdila, že spoločnosti Veejaam a Espo nemohli mať prospech z predmetnej pomoci vzhľadom na usmernenie z roku 2014, keďže tieto spoločnosti podali žiadosť o pomoc po inštalácii nových výrobných zariadení, čo preukazuje, že boli pripravené realizovať dotknutý projekt aj bez predmetnej pomoci.
- 16 Po druhé vnútroštátny súd uvádza, že Komisia v uvedenom stanovisku konštatovala, že spoločnosť nachádzajúca sa v rovnakej situácii ako Veejaam, ktorá začala práce na inštalácii nových výrobných zariadení s cieľom vyhovieť zmenám podmienok získania environmentálneho povolenia potrebného na výrobu elektrickej energie, nemá nárok na vyplatenie pomoci na energiu z obnoviteľných zdrojov. Tieto práce sa totiž v každom prípade mali vykonať, keďže to vyžadovala právna úprava dotknutého členského štátu, takže pomoc by nemala žiadny stimulačný účinok.
- 17 Vnútroštátny súd sa však domnieva, že bez perspektívy získania pomoci na energiu z obnoviteľných zdrojov by Veejaam bola nútená zastaviť výrobu elektrickej energie z dôvodu uvedených zmien podmienok na získanie environmentálneho povolenia potrebného na výrobu elektrickej energie a že v dôsledku toho táto pomoc, ktorá umožnila tejto spoločnosti vymeniť svoje výrobné zariadenie, skutočne mala stimulačný účinok. V tejto súvislosti tento súd uvádza, že vzhľadom na to, že ELTS stanovuje, že každý žiadateľ, ktorý spĺňa zákonné podmienky, má nárok na pomoc, dôvod, ktorý viedol výrobcu k inštalácii nového výrobného zariadenia nemôže byť relevantný na účely poskytnutia pomoci.
- 18 Po tretie vnútroštátny súd uvádza, že ako vyplýva z rozhodnutia z roku 2014, Estónska republika zaviedla dve schémy pomoci na obnoviteľné energie. Podľa prvej schémy (ďalej len „pôvodná schéma“) mali nárok na pomoc len existujúci výrobcovia, ktorí spustili výrobu elektrickej energie najneskôr do 1. marca 2013, pričom táto pomoc sa poskytovala automaticky, ak boli splnené podmienky stanovené zákonom. Vnútroštátny súd spresňuje, že tento režim sa mal uplatňovať do 31. decembra 2014. Druhou schémou (ďalej len „nová schéma“) sa stanovilo, že od 1. januára 2015 výrobcovia, ktorí začali svoju výrobu po 1. marci 2013, mohli získať štátnu pomoc len v rámci súťažného ponukového konania.
- 19 Estónska republika však neprijala legislatívne opatrenia, ktoré by umožňovali zaviesť novú schému, a do roku 2017 pokračovala v uplatňovaní pôvodnej schémy, čím umožnila získať pomoc aj výrobcom, ktorí začali s výrobou po 1. marci 2013. Komisia teda vo svojom rozhodnutí z roku 2017 správne konštatovala, že Estónska republika porušila zákaz zavádzania štátnej pomoci stanovený v článku 108 ods. 3 ZFEÚ.
- 20 V prejednávanej veci tak vzhľadom na rozdiel medzi „existujúcou pomocou“ a „novou pomocou“ stanovený nariadením 2015/1589, v prípade, keď Komisia za zlučiteľnú s vnútorným trhom vyhlásila tak existujúcu schému pomoci – teda pôvodnú schému – ako aj jej zamýšľané zmeny – teda novú schému – a keď členský štát pokračoval v uplatňovaní starej schémy po dni, ktorý tento členský štát nahlásil Komisii, vzniká otázka určenia, či sa predmetná pomoc má kvalifikovať ako „existujúca pomoc“ alebo „nová pomoc“.

- 21 Po štvrté vnútroštátny súd uvádza, že za predpokladu, že by Súdny dvor dospel k záveru, že pôvodný režim možno po 31. decembri 2014 považovať za zákonný len na základe prijatia rozhodnutia z roku 2017, vzniká otázka, či by Veejaam a Espo mohli byť príjemcami pomoci od roku 2016, t. j. od okamihu, keď tieto spoločnosti požiadali o jej poskytnutie. Vnútroštátny súd sa konkrétne pýta Súdneho dvora, či za predpokladu, že Komisia neskôr rozhodne, že nevznesie námietky voči schéme pomoci uplatnenej v rozpore s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ, spoločnosti, ktoré môžu mať prospech z prevádzkovej pomoci, majú právo žiadať o poskytnutie pomoci za obdobie predchádzajúce vydaniu rozhodnutia Komisie, ak to vnútroštátne právne predpisy umožňujú.
- 22 Napokon po piate, najmä pokiaľ ide o situáciu spoločnosti Espo, vnútroštátny súd pripomína, že táto spoločnosť v roku 2009 nainštalovala nové výrobné zariadenie a v roku 2016 požiadala o predmetnú pomoc na elektrickú energiu vyrábanú týmto zariadením. Za predpokladu, že by odpoveď Súdneho dvora na prejudiciálne otázky bola taká, že treba dospieť k záveru, že od roku 2015 do roku 2017 pôvodná schéma predstavovala nezákonnú schému pomoci z dôvodu porušenia článku 108 ods. 3 ZFEÚ, vnútroštátny súd zastáva názor, že by aj tak nebolo potrebné zamietnuť žiadosť o pomoc, ktorú Espo podala, keďže jej výrobné zariadenie bolo nainštalované v roku 2009, teda v čase, keď bola pôvodná schéma schválená tým, že táto schéma bola vyhlásená za zlučiteľnú s vnútorným trhom v rozhodnutí z roku 2014. Vzniká tak otázka, či sa na Espo, ktorá na jednej strane začala realizáciu projektu spĺňajúceho podmienky považované za zlučiteľné s vnútorným trhom v čase, keď bola schéma pomoci vykonávaná zákonne, ale ktorá na druhej strane podala svoju žiadosť o pomoc až v roku 2016, vzťahuje zákaz vykonávania pomoci stanovený v článku 108 ods. 3 ZFEÚ.
- 23 Za týchto podmienok Riigikohus (Najvyšší súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:
- „1. Majú sa pravidlá Európskej únie v oblasti štátnej pomoci, najmä požiadavka stimulačného účinku upravená v bode 50 [usmernenia z roku 2014], vykladať v tom zmysle, že schéma pomoci, ktorá výrobcovi elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov umožňuje, aby požiadal o vyplatenie štátnej pomoci po začatí prác na realizácii projektu, je v súlade s uvedenými pravidlami, ak vnútroštátny právny predpis každému výrobcovi, ktorý spĺňa zákonom stanovené podmienky, priznáva právo na poskytnutie pomoci a príslušnému orgánu v tomto ohľade neposkytuje nijakú mieru voľnej úvahy?
 2. Je stimulačný účinok pomoci v každom prípade vylúčený, ak dôvodom na uskutočnenie investície, ktorá je podnetom na poskytnutie pomoci, bola zmena podmienok na vydanie environmentálneho povolenia, a to aj vtedy, ak by žiadateľ, tak ako v prejednávacom prípade, pravdepodobne ukončil svoju činnosť z dôvodu sprísnenia podmienok na vydanie takéhoto povolenia, keby nezískal štátnu pomoc?
 3. Ide o novú pomoc v zmysle článku 1 písm. c) nariadenia [2015/1589] okrem iného aj s ohľadom na úvahy Súdneho dvora Európskej únie [vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 26. októbra 2016, DEI a Komisia/Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797, body 49 a 50)], keď Komisia, tak ako v prejednávacom prípade, vyhlásila existujúcu schému pomoci, ako aj plánované zmeny rozhodnutím o štátnej pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom a štát okrem iného uviedol, že existujúcu schému pomoci bude uplatňovať len do určitého rozhodného okamihu, ak sa v uplatňovaní existujúcej schémy pomoci na základe platných právnych predpisov bude ďalej pokračovať aj po uplynutí rozhodného dňa?

4. Majú osoby s právom na poskytnutie prevádzkovej pomoci v prípade, že sa Komisia dodatočne rozhodla nevzniesť námietky [voči] schéme pomoci uplatňovanej v rozpore s článkom 108 ods. 3 [ZFEÚ], nárok požiadať o vyplatenie pomoci aj za obdobie pred rozhodnutím Komisie pod podmienkou, že vnútroštátne procesné ustanovenia takýto postup pripúšťajú?
5. Má bez ohľadu na právnu úpravu podľa článku 108 ods. 3 [ZFEÚ] právo na poskytnutie pomoci žiadateľ, ktorý v rámci schémy pomoci požiadal o pomoc na prevádzku a začal s realizáciou projektu spĺňajúceho požiadavky považované za zlučiteľné s vnútorným trhom, ešte v čase, keď sa schéma pomoci uplatňovala zákonným spôsobom, ale ktorý o poskytnutie štátnej pomoci požiadal až v čase, keď sa schéma pomoci predĺžila bez predchádzajúceho oznámenia Komisii?“

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné pripomienky

- 24 Ako uvádza vnútroštátny súd, otázka, či môžu Veejaam a Espo v rámci sporov vo veciach samých žiadať o pomoc na energiu z obnoviteľných zdrojov, závisí okrem iného od výkladu pojmov „výrobné zariadenie“ a „začatie výroby“ uvedených v § 59¹ a 108 ods. 3 ELTS. Podľa tohto súdu mu konkrétne prináleží určiť, či sa za „deň začatia výroby“ v zmysle tohto ustanovenia má považovať len deň pôvodného začatia výroby vo vodnej elektrárni, alebo či deň, ku ktorému dôjde len k výmene „výrobného zariadenia“ existujúcim zariadením, možno tiež považovať za „deň začatia výroby“ v zmysle uplatniteľných ustanovení.
- 25 V tejto súvislosti treba na jednej strane uviesť, ako vyplýva z ustálenej judikatúry, že Súdnemu dvoru neprináleží vyjadrovať sa k výkladu vnútroštátnych ustanovení (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. septembra 2022, Ametic, C-263/21, EU:C:2022:644, bod 64). Na druhej strane treba pripomenúť, že Komisia v rozhodnutí z roku 2014 a rozhodnutí z roku 2017, ktoré boli prijaté na základe schém pomoci, ktoré oznámila Estónska republika, použila deň „začatia výroby“ uvedený v článku 108 ods. 3 ELTS na účely stanovenia začiatku obdobia, počas ktorého môže byť hospodársky subjekt príjemcom štátnej pomoci v rámci pôvodnej schémy. Konkrétne tieto rozhodnutia stanovili podmienky na poskytnutie pomoci, medzi ktorými bola podmienka, že pomoc nemôže byť vyplatená po uplynutí dvanástich rokov od začiatku výroby.
- 26 Za týchto podmienok, ako uviedol generálny advokát v bode 24 svojich návrhov, treba zdôrazniť, že vnútroštátny súd je v rámci svojej miery voľnej úvahy povinný rešpektovať rozhodnutie z roku 2014 a rozhodnutie z roku 2017. Okrem toho tento súd bude musieť tiež zohľadniť judikatúru Súdneho dvora, podľa ktorej rozsah rozhodnutia, ktorým Komisia nevzniesla námietky proti schéme pomoci oznámenej členským štátom, treba určiť nielen vzhľadom na samotný text uvedeného rozhodnutia, ale tiež treba vziať do úvahy schému pomoci oznámenú dotknutým členským štátom (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. decembra 2010, Kahla Thüringen Porzellan/Komisia, C-537/08 P, EU:C:2010:769, bod 44).

O prvej otázke

- 27 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa body 49 a 50 usmernenia z roku 2014 majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorou sa zavádza schéma pomoci na obnoviteľné zdroje energie, ktorá umožňuje žiadateľovi o pomoc získať jej vyplatenie, aj keď žiadosť bola podaná po začatí prác na realizácii dotknutého projektu.
- 28 Z bodu 49 usmernenia z roku 2014 vyplýva, že pomoc na energiu z obnoviteľných zdrojov sa môže považovať za zlučiteľnú s vnútorným trhom len vtedy, ak má stimulačný účinok. Tento účinok existuje vtedy, keď pomoc podnieti príjemcu, aby zmenil svoje správanie, pričom k tejto zmene by nedošlo bez uvedenej pomoci. Podľa bodu 50 uvedeného usmernenia sa Komisia domnieva, že pomoc nemá stimulačný účinok na príjemcu vo všetkých prípadoch, v ktorých sa projekt začal realizovať ešte predtým, než príjemca podal žiadosť o pomoc vnútroštátnym orgánom.
- 29 Pokiaľ ide o rozsah aktu, akým je usmernenie z roku 2014, treba pripomenúť, že podľa judikatúry Súdneho dvora posúdenie zlučiteľnosti opatrení pomoci so spoločným trhom podľa článku 107 ods. 3 ZFEÚ patrí do výlučnej právomoci Komisie, ktorej konanie podlieha preskúmaniu vykonávanému súdmi Únie. V tejto súvislosti má Komisia širokú mieru voľnej úvahy, ktorej uplatnenie zahŕňa komplexné hodnotenie hospodárskeho a sociálneho charakteru. V rámci výkonu tejto právomoci Komisia môže prijímať usmernenia a stanovovať tak kritériá, na základe ktorých bude posudzovať zlučiteľnosť štátnej pomoci, ktorú členské štáty plánujú poskytnúť, s vnútorným trhom (rozsudok z 19. júla 2016, Kotnik a i., C-526/14, EU:C:2016:570, body 37 až 39).
- 30 Komisia prijatím takýchto pravidiel správania a tým, že ich zverejnením oznámila, že ich uplatní na prípady nimi dotknuté, sa sama obmedzuje vo výkone voľnej úvahy a nemôže sa od týchto pravidiel odchyliť bez toho, aby bola prípadne sankcionovaná z dôvodu porušenia všeobecných právnych zásad, ako sú zásady rovnosti zaobchádzania alebo ochrany legitímnej dôvery. Komisia sa však prijatím pravidiel správania nemôže vzdať výkonu voľnej úvahy, ktorú má na základe článku 107 ods. 3 písm. b) ZFEÚ. Prijatie takého dokumentu, ako je usmernenie z roku 2014, nezbavuje Komisiu jej povinnosti preskúmať konkrétne výnimočné okolnosti, na ktoré v osobitnom prípade poukazuje členský štát, aby sa domáhal priameho uplatnenia článku 107 ods. 3 písm. b) ZFEÚ, a prípadne odôvodniť to, že takejto žiadosti nevyhovela (pozri analogicky rozsudok z 19. júla 2016, Kotnik a i., C-526/14, EU:C:2016:570, body 40 a 41).
- 31 Z uvedeného na jednej strane vyplýva, že účinkom prijatia pravidiel správania sa obsiahnutých v usmernení z roku 2014 je obmedzenie právomoci voľnej úvahy Komisie v tom zmysle, že ak niektorý členský štát oznámi Komisii svoj zámer poskytnúť štátnu pomoc, ktorá je v súlade s týmito pravidlami, Komisia v zásade musí tento zámer schváliť. Na druhej strane si členské štáty zachovávajú možnosť oznamovať Komisii plány štátnej pomoci, ktoré nespĺňajú kritériá stanovené v tomto usmernení, a Komisia môže za mimoriadnych okolností tieto plány schváliť (pozri analogicky rozsudok z 19. júla 2016, Kotnik a i., C-526/14, EU:C:2016:570, bod 43).
- 32 Z toho vyplýva, že usmernenie z roku 2014 nemôže členským štátom ukladať samostatné povinnosti, ale obmedzuje sa na stanovenie podmienok na zabezpečenie zlučiteľnosti pomoci na energiu z obnoviteľných zdrojov s vnútorným trhom, ktoré musí Komisia v súlade s judikatúrou uvedenou v bodoch 29 až 31 tohto rozsudku zohľadniť pri výkone voľnej úvahy, ktorú má na základe článku 107 ods. 3 písm. b) ZFEÚ. Preto, ako v podstate uviedol generálny advokát

v bode 33 svojich návrhov, Komisia koná v rámci tejto voľnej úvahy, keď vyhlási schému pomoci, pri ktorej je splnenie podmienky stimulačného účinku splnené inak než predložením žiadosti o pomoc pred začatím prác, za zlučiteľnú s vnútorným trhom.

- 33 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že body 49 a 50 usmernenia z roku 2014 sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorou sa zavádza schéma pomoci na energiu z obnoviteľných zdrojov, ktorá umožňuje žiadateľovi o pomoc získať jej vyplatenie, aj keď žiadosť bola podaná po začatí prác na realizácii dotknutého projektu.

O druhej otázke

- 34 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa usmernenie z roku 2014 má vykladať v tom zmysle, že štátna pomoc môže mať stimulačný účinok v prípade, keď by bez poskytnutia dotknutej pomoci pravdepodobne nedošlo k investícii, ktorú hospodársky subjekt uskutočnil s cieľom dosiahnuť súlad so zmenou podmienok získania environmentálneho povolenia, ktoré tento hospodársky subjekt potrebuje na výkon svojej činnosti.
- 35 V tejto súvislosti treba uviesť, že podľa bodov 51 a 52 usmernenia z roku 2014 musia žiadatelia pri podávaní žiadosti o pomoc opísať vo formulári prijatom príslušnými orgánmi, aká by bola ich situácia bez poskytnutia pomoci, pričom táto situácia predstavuje kontrafaktuálny scenár. Okrem toho, keď je príslušnému orgánu podaná žiadosť, tento orgán musí posúdiť vierohodnosť uvedeného scenára a potvrdiť, že pomoc má požadovaný stimulačný účinok. Kontrafaktuálny scenár je vierohodný, ak je skutočný a ak sa týka faktorov rozhodovania prevládajúcich v čase rozhodovania príjemcu v súvislosti s investíciou, ktorá sa má uskutočniť.
- 36 Zo znenia uvedených bodov tak nevyplýva, že by pomoc požadovaná na účely uskutočnenia investície potrebnej na to, aby hospodársky subjekt splnil prísnejšie podmienky na získanie environmentálneho povolenia, nemala za žiadnych okolností stimulačný účinok. Za týchto podmienok treba dospieť k záveru, že zmena podmienok stanovených na získanie takéhoto povolenia v prípade, že by pomoc nebola poskytnutá, je jednou zo skutočností, ktoré musia vnútroštátne orgány zohľadniť v rámci posúdenia vierohodnosti kontrafaktuálneho scenára.
- 37 V prejednávanej veci z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že Veejaam, ktorá je jedinou žalobkyňou vo veci samej, ktorej sa týka druhá prejudiciálna otázka, jednak uskutočnila investíciu spočívajúcu v nahradení existujúceho výrobného zariadenia výrobným zariadením s cieľom splniť nové podmienky na získanie environmentálneho povolenia potrebného na výrobu elektrickej energie stanovené estónskymi právnymi predpismi a jednak že táto spoločnosť tvrdí, že túto investíciu umožnila len perspektíva vyplatenia pomoci na obnoviteľné zdroje energie.
- 38 Za týchto podmienok, ako uviedol generálny advokát v bode 47 svojich návrhov, prináleží vnútroštátnemu súdu, aby určil vierohodnosť kontrafaktuálneho scenára, ktorý Veejaam predložila, a najmä overil pravdepodobnosť toho, že táto spoločnosť by ukončila svoju činnosť v prípade neposkytnutia predmetnej pomoci. V rámci tohto posúdenia je vnútroštátny súd povinný, ako bolo pripomenuté v bode 26 tohto rozsudku, dodržiavať podmienky stanovené v rozhodnutí z roku 2014 a rozhodnutí z roku 2017. Tomuto súdu prináleží, aby v rámci preskúmania vierohodnosti uvedeného scenára analyzoval súbor relevantných skutočností, ako aj údaje, ako sú príjmy a náklady, ktoré by Veejaam v prípade neexistencie pomoci mala pri výrobe elektrickej energie v súlade s novými podmienkami stanovenými na získanie predmetného environmentálneho povolenia.

- 39 Vzhľadom na tieto úvahy treba na druhú otázku odpovedať, že usmernenie z roku 2014 sa má vykladať v tom zmysle, že štátna pomoc môže mať stimulačný účinok v prípade, keď by bez poskytnutia dotknutej pomoci pravdepodobne nedošlo k investícií, ktorú hospodársky subjekt uskutočnil s cieľom dosiahnuť súlad so zmenou podmienok získania environmentálneho povolenia, ktoré tento hospodársky subjekt potrebuje na výkon svojej činnosti.

O tretej otázke

- 40 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 1 písm. b) a c) nariadenia 2015/1589 vykladať v tom zmysle, že existujúca schéma pomoci, ktorej zlučiteľnosť s vnútorným trhom bola konštatovaná v rozhodnutí Komisie, sa má kvalifikovať ako „nová pomoc“ v zmysle článku 1 písm. c) tohto nariadenia, ak sa táto schéma uplatňuje po dni, ktorý dotknutý členský štát v rámci konania o posúdení pomoci ukončeného týmto rozhodnutím oznámil Komisii ako deň ukončenia uplatňovania tejto schémy.
- 41 Treba pripomenúť, že článok 1 písm. b) nariadenia 2015/1589 vymenúva situácie, v ktorých sa má štátna pomoc kvalifikovať ako „existujúca pomoc“. Konkrétne z článku 1 písm. b) bodu ii) tohto nariadenia vyplýva, že každá schválená pomoc, to znamená schémy pomoci a individuálna pomoc, ktoré boli schválené Komisiou alebo Radou, predstavuje existujúcu pomoc. Okrem toho článok 1 písm. c) uvedeného nariadenia vymedzuje novú pomoc tak, že je to „každá pomoc, to znamená schémy pomoci a individuálnu pomoc, ktorá nie je existujúcou pomocou vrátane úprav existujúcej pomoci“.
- 42 V tejto súvislosti platí, že v rámci systému kontroly štátnej pomoci zavedeného v článkoch 107 a 108 ZFEÚ sa uplatní odlišné konanie v závislosti od toho, či ide o existujúcu, alebo novú pomoc. Zatiaľ čo existujúca pomoc sa môže v súlade s článkom 108 ods. 1 ZFEÚ naďalej poskytovať dovtedy, kým Komisia nerozhodne o jej nezlučiteľnosti, článok 108 ods. 3 ZFEÚ stanovuje, že zámery v súvislosti so zavedením novej pomoci alebo zmenou existujúcej pomoci treba včas oznámiť Komisii, pričom nemôžu byť vykonané, pokiaľ sa vo veci nerozhodlo s konečnou platnosťou (rozsudok z 28. októbra 2021, Eco Fox a i., C-915/19 až C-917/19, EU:C:2021:887, bod 36, ako aj citovaná judikatúra).
- 43 Okrem toho, ako vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, posúdenie zlučiteľnosti pomoci s vnútorným trhom, ktoré vykonáva Komisia, sa zakladá na posúdení hospodárskych údajov a okolností dotknutého trhu ku dňu, keď Komisia prijme svoje rozhodnutie a zohľadní okrem iného obdobie, počas ktorého bolo poskytovanie tejto pomoci stanovené. Dĺžka platnosti existujúcej pomoci je preto okolnosť takej povahy, že môže ovplyvniť posudzovanie Komisie o zlučiteľnosti tejto pomoci s vnútorným trhom (rozsudok z 26. októbra 2016, DEI a Komisia/Alouminion tis Ellados, C-590/14 P, EU:C:2016:797, bod 49).
- 44 Predĺženie doby platnosti existujúcej pomoci sa teda má považovať za zmenu existujúcej pomoci, a teda podľa článku 1 písm. c) nariadenia 2015/1589 predstavuje novú pomoc (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. októbra 2016, DEI a Komisia/Alouminion tis Ellados, C-590/14 P, EU:C:2016:797, bod 50, ako aj citovanú judikatúru).
- 45 V prejednávanej veci z informácií, ktoré má Súdny dvor k dispozícii, po prvé vyplýva, že Estónska republika v rámci konania o posúdení zlučiteľnosti pôvodnej schémy s vnútorným trhom uviedla, že táto schéma sa má uplatňovať len do 31. decembra 2014, po druhé, že Komisia vykonala svoje posúdenie v rozhodnutí z roku 2014 s prihliadnutím na tento dátum, a po tretie, že Estónska republika ponechala v platnosti túto schému v rokoch 2015 a 2016, teda po 31. decembri 2014.

- 46 Vzhľadom na definíciu pojmu existujúca pomoc pripomenutú v bode 41 tohto rozsudku a na judikatúru Súdneho dvora uvedenú v bodoch 43 a 44 tohto rozsudku treba konštatovať, že pôvodnú schému bolo možné po prijatí rozhodnutia z roku 2014 až do 31. decembra 2014 kvalifikovať ako existujúca pomoc, keďže jej zlučiteľnosť s vnútorným trhom bola konštatovaná v uvedenom rozhodnutí.
- 47 Naopak počas obdobia od 1. januára 2015 do dňa prijatia rozhodnutia z roku 2017, ktorým bola konštatovaná zlučiteľnosť tejto schémy s vnútorným trhom aj po predĺžení doby jej platnosti, treba túto schému kvalifikovať ako novú pomoc v zmysle článku 1 písm. c) nariadenia 2015/1589, a teda mala byť oznámená Komisii podľa článku 108 ods. 3 ZFEÚ.
- 48 Vzhľadom na tieto úvahy treba na tretiu otázku odpovedať, že článok 1 písm. b) a c) nariadenia 2015/1589 sa má vykladať v tom zmysle, že existujúca schéma pomoci, ktorej zlučiteľnosť s vnútorným trhom bola konštatovaná v rozhodnutí Komisie, sa má kvalifikovať ako „nová pomoc“ v zmysle článku 1 písm. c) tohto nariadenia, ak sa táto schéma uplatňuje po dni, ktorý dotknutý členský štát v rámci konania o posúdení pomoci ukončeného týmto rozhodnutím oznámil Komisii ako deň ukončenia uplatňovania tejto schémy.

O štvrtej a piatej prejudiciálnej otázke

- 49 Svojou štvrtou a piatou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 108 ods. 3 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby sa vyhovel žiadosti hospodárskeho subjektu o vyplatenie štátnej pomoci napriek porušeniu oznamovacej povinnosti stanovenej v tomto ustanovení, a to jednak za obdobie pred vydaním rozhodnutia Komisie, ktorým bola uvedená pomoc uznaná za zlučiteľnú s vnútorným trhom, a jednak v situácii, keď uvedený hospodársky subjekt požiadal o pomoc v čase, keď bola nezákonná, keďže nebola oznámená tejto inštitúcii, hoci investícia, s ktorou bola pomoc spojená, bola uskutočnená v čase, keď bola uvedená schéma zákonná, keďže Komisia rozhodnutím uznala, že táto pomoc je zlučiteľná s vnútorným trhom.

O prípustnosti

- 50 Komisia tvrdí, že štvrtá a piata otázka sú hypotetické a v dôsledku toho nie sú prípustné, keďže Veejaam a Espo nemajú nárok na žiadnu pomoc ani v rámci pôvodnej schémy, ani v rámci novej schémy. Tieto spoločnosti totiž už mali prospech z predmetnej pomoci počas obdobia, ktorého dĺžka trvania presahovala dvanásť rokov od začatia výroby elektrickej energie v ich príslušných elektrárňach, pričom toto obdobie podľa estónskej právnej úpravy predstavuje maximálnu dobu, počas ktorej môžu výrobcovia elektrickej energie získať predmetnú pomoc.
- 51 Treba pripomenúť, že pri otázkach týkajúcich sa výkladu práva Únie položených vnútroštátnym súdom v rámci právnej úpravy a skutkových okolností, ktoré tento súd vymedzí na vlastnú zodpovednosť a ktorých správnosť Súdnemu dvoru neprináleží preverovať, platí prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými ani právnymi okolnosťami potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré mu boli položené [rozsudok z 2. júna 2022, SR (Náklady na preklad v občianskoprávnom konaní), C-196/21, EU:C:2022:427, bod 25].

- 52 V prejednávanej veci stačí konštatovať, že odpoveď na otázku, či sú Veejaam a Espo oprávnené na poskytnutie štátnej pomoci, na základe posúdenia skutkového kontextu a ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré musí vykonať vnútroštátny súd, vyžaduje výklad článku 108 ods. 3 ZFEÚ. Okrem toho nie je zjavné, že táto otázka nemá žiadnu súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej.
- 53 Z toho vyplýva, že štvrtá a piata otázka sú prípustné.

O veci samej

- 54 Na úvod treba uviesť, ako vyplýva z odpovede na tretiu otázku, že pôvodnú schému možno v období od 1. januára 2015 do dňa prijatia rozhodnutia z roku 2017 kvalifikovať ako „novú pomoc“ v zmysle článku 1 písm. c) nariadenia 2015/1589 a že táto pomoc, ktorá bola vykonaná v rozpore s oznamovacou povinnosťou stanovenou v článku 108 ods. 3 ZFEÚ, môže byť počas tohto obdobia považovaná za nezákonnú. Až po konštatovaní, že táto schéma je zlučiteľná s vnútorným trhom, ku ktorému došlo rozhodnutím z roku 2017 možno uvedenú schému kvalifikovať ako „existujúcu pomoc“ podľa článku 1 písm. b) uvedeného nariadenia.
- 55 Účelom zákazu stanoveného v odseku 3 článku 108 ZFEÚ je zabezpečiť, aby účinky pomoci nenastali predtým, ako mohla Komisia v primeranej lehote podrobne preskúmať dotknutý plán pomoci a prípadne začať konanie uvedené v druhom odseku tohto článku. Článok 108 ods. 3 ZFEÚ takto stanovuje preventívny dohľad týkajúci sa plánov poskytnutia novej pomoci (rozsudok z 12. februára 2008, CELF a ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, body 36 a 37).
- 56 V situácii, v ktorej Komisia vo veci pomoci poskytnutej v rozpore s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ prijala konečné rozhodnutie, ktorým bola táto pomoc vyhlásená za zlučiteľnú s vnútorným trhom na základe článku 107 ZFEÚ, Súdny dvor rozhodol, že dôsledkom konečného rozhodnutia Komisie nie je legalizácia *a posteriori* vykonávacích aktov, ktoré sú neplatné z dôvodu, že boli prijaté v rozpore so zákazom poskytnutia tejto pomoci uvedeným v poslednej vete tohto článku 108 ods. 3 Akýkoľvek iný výklad by viedol k zvýhodneniu nedodržania tohto ustanovenia dotknutým členským štátom a zbavil by ho potrebného účinku (rozsudok z 24. novembra 2020, Viasat Broadcasting UK, C-445/19, EU:C:2020:952, bod 21 a citovaná judikatúra).
- 57 V tejto situácii právo Únie ukladá vnútroštátnym súdom povinnosť nariadiť vhodné opatrenia na účinnú nápravu dôsledkov nezákonnosti. Ak by totiž v rámci plánu pomoci, či už zlučiteľnej, alebo nezlučiteľnej s vnútorným trhom, nedodržanie článku 108 ods. 3 ZFEÚ nespôsobovalo viac rizika alebo sankcií ako dodržanie tohto ustanovenia, motivácia členských štátov oznamovať pomoc a čakať na rozhodnutie týkajúce sa zlučiteľnosti by bola značne znížená, a rovnako by tak došlo aj k zníženiu rozsahu dohľadu vykonávaného Komisiou (rozsudok z 24. novembra 2020, Viasat Broadcasting UK, C-445/19, EU:C:2020:952, body 22 a 23, ako aj citovaná judikatúra).
- 58 So zreteľom na účinky poskytnutia pomoci v rozpore s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ však treba rozlišovať medzi vrátením nezákonne poskytnutej pomoci a zaplatením úrokov za obdobie nezákonnosti tejto pomoci (rozsudok z 24. novembra 2020, Viasat Broadcasting UK, C-445/19, EU:C:2020:952, bod 24 a citovaná judikatúra).
- 59 Na jednej strane, pokiaľ ide o vymáhanie nezákonnej pomoci, cieľu zabezpečiť, aby nezlučiteľná pomoc nebola nikdy poskytnutá, na ktorom sa zakladá článok 108 ods. 3 ZFEÚ, neodporuje predčasné vyplatenie pomoci, ktorá nebola oznámená, ak Komisia svojím konečným

rozhodnutím konštatuje zlučiteľnosť tejto pomoci s vnútorným trhom. V dôsledku toho vnútroštátny súd nie je povinný nariadiť vymáhanie uvedenej pomoci (pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. novembra 2020, Viasat Broadcasting UK, C-445/19, EU:C:2020:952, bod 25 a citovanú judikatúru).

- 60 Na druhej strane vnútroštátny súd je podľa práva Únie povinný nariadiť, aby príjemca pomoci platil z tejto pomoci úroky za obdobie nezákonnosti tejto pomoci. Táto povinnosť vnútroštátneho súdu vyplýva zo skutočnosti, že poskytnutie pomoci v rozpore s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ priznáva príjemcovi tejto pomoci neoprávnenú výhodu, ktorá spočíva po prvé v nezaplatení úrokov, ktoré by zaplatil z predmetnej sumy zlučiteľnej pomoci, ak by si musel túto sumu na trhu požičať až do prijatia konečného rozhodnutia Komisie, a po druhé v zlepšení jeho konkurenčného postavenia voči iným subjektom na trhu počas trvania nezákonnosti dotknutej pomoci. Nezákonnosť tejto pomoci by totiž viedla jednak k vystaveniu daných subjektov riziku poskytnutia nezlučiteľnej pomoci, ku ktorému v konečnom dôsledku nedošlo, a jednak k tomu, že z hľadiska hospodárskej súťaže by museli znášať dôsledky tejto pomoci skôr (rozsudok z 24. novembra 2020, Viasat Broadcasting UK, C-445/19, EU:C:2020:952, body 26 a 27, ako aj citovaná judikatúra).
- 61 Keďže v súlade s judikatúrou uvedenou v bodoch 59 a 60 tohto rozsudku nie je vylúčené, že hospodársky subjekt bude môcť mať prospech z predčasného vyplatenia pomoci zavedenej v rozpore s oznamovacou povinnosťou stanovenou v článku 108 ods. 3 ZFEÚ, ak Komisia v konečnom rozhodnutí dospeje k záveru, že táto pomoc je zlučiteľná s vnútorným trhom, toto ustanovenie nebráni ani tomu, aby uvedený hospodársky subjekt získal túto pomoc, pokiaľ ide o obdobie pred vydaním takého rozhodnutia Komisie, a to od momentu, keď tento hospodársky subjekt požiadal o vyplatenie pomoci.
- 62 Rovnako v prípade, keď jednak Komisia dodatočne konštatovala zlučiteľnosť pomoci s vnútorným trhom a jednak nebola poskytnutá žiadna pomoc hospodárskemu subjektu v období, počas ktorého mala byť uvedená pomoc považovaná za nezákonnú z dôvodu porušenia povinnosti stanovenej v článku 108 ods. 3 ZFEÚ, tomuto hospodárskemu subjektu nemožno za obdobie, počas ktorého bola táto pomoc nezákonná, uložiť povinnosť platiť úroky uvedené v judikatúre citovanej v bode 60 tohto rozsudku. V takej situácii by totiž nebolo potrebné napraviť účinky nezákonnosti v zmysle judikatúry pripomenutej v bode 57 tohto rozsudku.
- 63 V prejednávanej veci po prvé, pokiaľ ide o situáciu, na ktorej sa zakladá štvrtá prejudiciálna otázka, ktorá sa týka len spoločnosti Veejaam, z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že žiadna pomoc nebola tejto spoločnosti vyplatená v období od 1. januára 2015 do dňa prijatia rozhodnutia z roku 2017.
- 64 Pokiaľ teda ide o Veejaam, vnútroštátnemu súdu prináleží vyvodiť dôsledky z úvah uvedených v bodoch 61 a 62 tohto rozsudku, pokiaľ ide o možnosť tejto spoločnosti získať v rámci pôvodnej schémy dotknutú pomoc na obdobie od 1. decembra 2015 do dňa prijatia rozhodnutia z roku 2017, a to od podania žiadosti o pomoc.
- 65 Po druhé, pokiaľ ide o piatu prejudiciálnu otázku, ktorá sa týka situácie spoločnosti Espo, vzhľadom na judikatúru uvedenú v bode 60 tohto rozsudku, vnútroštátnemu súdu prináleží najmä overiť, či táto spoločnosť v období, počas ktorého pôvodná schéma nebola rozhodnutím z roku 2014 vyhlásená za zlučiteľnú s vnútorným trhom, prijala pomoc na inštaláciu dotknutého výrobného zariadenia v roku 2009, a to na účely prípadného vymáhania úrokov zo súm, ktoré táto spoločnosť prijala na základe uvedenej schémy pomoci.

- 66 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na štvrtú a piatu otázku odpovedať tak, že článok 108 ods. 3 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby sa vyhovel žiadosti hospodárskeho subjektu týkajúcej sa vyplatenia štátnej pomoci, ktorá bola zavedená v rozpore s oznamovacou povinnosťou stanovenou v tomto ustanovení, a to jednak za obdobie pred vydaním rozhodnutia Komisie, ktorým bola uvedená pomoc uznaná za zlučiteľnú s vnútorným trhom, a jednak v situácii, keď uvedený hospodársky subjekt požiadal o pomoc v čase, keď bola nezákonná, keďže nebola oznámená tejto inštitúcii, hoci investícia, s ktorou bola pomoc spojená, bola uskutočnená v čase, keď bola uvedená schéma zákonná, keďže Komisia rozhodnutím uznala, že táto pomoc je zlučiteľná s vnútorným trhom, pokiaľ v týchto dvoch situáciách príjemca pomoci zaplatí úroky zo súm, ktoré prípadne prijal v období, keď bola táto pomoc považovaná za nezákonnú.

O trovách

- 67 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

1. Body 49 a 50 Usmernenia o štátnej pomoci v oblasti ochrany životného prostredia a energetiky na roky 2014 – 2020

sa majú vykladať v tom zmysle, že:

nebránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorou sa zavádza schéma pomoci na obnoviteľné zdroje energie, ktorá umožňuje žiadateľovi o pomoc získať jej vyplatenie, aj keď žiadosť bola podaná po začatí prác na realizácii dotknutého projektu.

2. Usmernenie o štátnej pomoci v oblasti ochrany životného prostredia a energetiky na roky 2014 – 2020

sa má vykladať v tom zmysle, že:

štátna pomoc môže mať stimulačný účinok v prípade, keď by bez poskytnutia dotknutej pomoci pravdepodobne nedošlo k investícii, ktorú hospodársky subjekt uskutočnil s cieľom dosiahnuť súlad so zmenou podmienok získania environmentálneho povolenia, ktoré tento hospodársky subjekt potrebuje na výkon svojej činnosti.

3. Článok 1 písm. b) a c) nariadenia Rady (EÚ) 2015/1589 z 13. júla 2015 stanovujúceho podrobné pravidlá na uplatňovanie článku 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

sa má vykladať v tom zmysle, že:

existujúca schéma pomoci, ktorej zlučiteľnosť s vnútorným trhom bola konštatovaná v rozhodnutí Európskej komisie, sa má kvalifikovať ako „nová pomoc“ v zmysle článku 1 písm. c) tohto nariadenia, ak sa táto schéma uplatňuje po dni, ktorý dotknutý

členský štát v rámci konania o posúdení pomoci ukončeného týmto rozhodnutím oznámil Komisii ako deň ukončenia uplatňovania tejto schémy.

4. Článok 108 ods. 3 ZFEÚ

sa má vykladať v tom zmysle, že:

nebráni tomu, aby sa vyhovel žiadosti hospodárskeho subjektu týkajúcej sa vyplatenia štátnej pomoci, ktorá bola zavedená v rozpore s oznamovacou povinnosťou stanovenou v tomto ustanovení, a to jednak za obdobie pred vydaním rozhodnutia Komisie, ktorým bola uvedená pomoc uznaná za zlučiteľnú s vnútorným trhom, a jednak v situácii, keď uvedený hospodársky subjekt požiadal o pomoc v čase, keď bola nezákonná, keďže nebola oznámená tejto inštitúcii, hoci investícia, s ktorou bola pomoc spojená, bola uskutočnená v čase, keď bola uvedená schéma zákonná, keďže Komisia rozhodnutím uznala, že táto pomoc je zlučiteľná s vnútorným trhom, pokiaľ v týchto dvoch situáciách príjemca pomoci zaplatí úroky zo súm, ktoré prípadne prijal v období, keď bola táto pomoc považovaná za nezákonnú.

Podpisy